

Móricz Zsigmond Ipolyságon

Köztudott, hogy *Móricz Zsigmond*, századunk nagy realista írója az 1920–1930-as években többször is járt Csehszlovákiában. Arról is tudunk, hogy az író milyen szálak fűzték a Felvidékhez: elsősorban Érsekújvárhoz és Gömörhöz.

Az államfordulat (1918) után Móricz először 1927-ben volt hosszabb előadói körúton Szlovákiában, többek között Komáromban, Érsekújvárott, Pozsonyban, Léván, Losoncon és Rozsnyón. Előadásainak tiszta jövedelmét a csehszlovákiai magyar diákszegély alapjának ajánlotta fel. 1930-ban a pozsonyi és a prágai magyar egyetemisták meghívására jött Csehszlovákiába. Az író mindenütt lelkesedéssel fogadták, nagy-nagy szeretettel vették körül.¹

Móricz Zsigmond kisebb előadói körútjait az irodalomtörténet nem tartja — nem is tarthatja számon. Minden előadásáról talán maga az író sem emlékezett meg. Arról például, hogy 1932-ben Ipolyságon, ebben a határmenti kisvárosban, a régi Hont vármegye székhelyén is járt, a *Hét* című társadalmi hetilap 1932/4-i számából vettem tudomást.² A folyóiratban közölt beszámolóból kitűnik, hogy az Ipolysági Móricz-est nem mindennapi esemény volt a város, valamint a környék magyar lakossága számára. Erről egyébként azokkal a ma is Ipolyságban élő emberekkel való beszélgetés is meggyőzött, akik annak idején ott voltak az előadóesten, találkoztak és beszéltek Móricz Zsigmonddal.

Az említett hetilapból megtudhatjuk, hogy az író 1932. január 16-án, szombaton érkezett a városba feleségével, *Simonyi Máriával*. A vendégeket az Ipolysági határátkelőhelyen *Farkas István* író, polgári iskolai tanár fogadta, majd a Lengyel-szállóban a város magyarsága nevében *dr. Salkovszky Jenő* ügyvéd, a Honti Kaszinó vezetőségi tagja mondott „felköszöntő beszédet”. A találkozóra este nyolc órakor került sor a megyeháza nagytermében. Az író óriási közönség várta, a színházterem zsúfolásig megtelt. Móriczot itt először Salkovszky Jenő üdvözölte a vá-

ros lakossága nevében, majd *Farkas István* bemutatta az író néhány regényalakját. Ezt követően Móricz felolvasta *Ébéd* című novelláját, *Simonyi Mária* pedig *Ady*-, *Babits*- és *Kosztolányi*-verseket szavalt. A találkozó után az író sokan elkísérték a Lengyel-szállóig, ahol ünnepi vacsorán vettek részt.

A találkozó körülményeiről, a szervezésről akkor tudnánk pontosabb képet festeni, ha beszélhetnénk az akkori két főszervezővel, ők azonban, sajnos, már nem élnek. Akik ma még jól emlékeznek Móricz Zsigmondra Ipolyságon: *Farkas Istvánné*, *Salkovszky Jenőné*, *Farkas Zoltán*, *dr. Baráti Béla* és *dr. Balla Zoltán*.

Dr. Salkovszky Jenőné ma 79 éves. 1932-ben ott volt a Móricz-esten, s az azt követő ünnepi vacsorán is. Január 16-án délután Móriczék Ipolysági lakásukon is meglátogatták Salkovszkyék.

„Kedvesek, szerények voltak Móriczék” — emlékezik vissza Salkovszky Jenőné. „Móriczot jókedvű, anekdotás emberként ismertem meg. Az író mindent megfigyelt, mindennek nagyon örült. Látszott, hogy szívből jön az öröm, őszinte ember. Férfijemmel az itt élő emberekről, a város kulturális életéről beszéltek. Móricz boldog volt, hogy ebben a kisvárosban is van már bizonyos megmozdulás, itt is igénylik a kultúrát, a szellemi táplálékot. Férfjem azután megmutatta az írónak a város magyar iskoláit, a Kaszinót, a XIII. századi kolostor maradványait és templomunk román stílusú portálját.

Este a közönség örömmel és lelkesedéssel fogadta Móriczot. Rengetegen jöttek az előadásra vidékről is, sokan már be sem fértek a terembe. A hosszantartó tétlenség és szellemi tespedtség után nagyon jó volt találkozni ilyen emberrel, szinte felrészítette a lelkeket.”

Salkovszky Jenőné könyvtárában találtam egy dedikált Móricz-kötetet is. Az író *Forr* a bor című művét dedikálta Salkovszkyék lakásán. A bejegyzett szöveg így hangzik: „N. Sal-

1 Móricz Zsigmond csehszlovákiai körútjairól részletesebben beszámol *Szalatnai Rezső* is. Lásd: *Móricz Zsigmond*; Este tűz mellett, Szlovákiai Szépirodalmi Könyvkiadó, 1957. — Szalatnai R. előszava: *Móricz Zsigmond Szlovákiában*.

2 A lap 1929–1934. között jelent meg Ipolyságon. Szerkesztette: *dr. Salkovszky Jenő* és *Farkas István*.

MÓRICZ ZSIGMOND
FORR A BOR

H. Sarkosy Jenőnének
melyre kerül
1932. T. 20. M. M. Zsigmond

ATHENAEUM
IRODALMI ÉS NYOMDAI E. T. KIADÁSA, BUDAPEST

kovszkyéknek meleg szeretettel Móricz Zsigmond. 1932. I. 20." Móricz bizonyára tévedésből írhatott huszadikát. Ekkor ugyanis már nem tartózkodott Ipolyságon. Január 17-én reggel hagyta el a várost.

Január 16-án, a találkozó előtt Farkas Istvánékat is meglátogatta. A 81 éves Farkas Istvánné arra emlékszik, hogy férjével a szlovákiai magyar irodalomról társalogtak. Az író Farkaséknál meleg szeretettel beszélt első feleségéről, meg azokról a drótosokról is, akik a század elején az Alföldre is eljutottak, s akik számára is sok érdekes hírt hoztak Szlovákiából.

Farkas Zoltán mindössze ötéves volt akkor, amikor Móricz náluk járt. Játszó társával, Gyulai Annával az udvarról szaladtak be a kis szobába, ahol apja az íróval beszélgetett. Móricz mindkettőjüknek cukorkát adott, s jól meglövigoltatta őket a térdén.

Baráti Béla és Balla Zoltán 1932-ben egyetemisták voltak Prágában. Ők 1930-ban ott találkoztak Móriczcal. Baráti Béla elmondta, hogy az író nagy érdeklődéssel hallgatta a Sarlósok vitáját. Örült a fiatalok lelkesedésének, s meglepődéssel nyugtázta, hogy az itteni magyarok tudnak és mernek vitatkozni a kor, s a társadalom legégetőbb problémáiról. Balla Zoltán arra emlékszik, hogy az író barátságosan, emberségesen, közvetlen módon beszélgetett a fiatalokkal. Minden felől érdeklődött: többek közt őt is megkérdezte: hová való?, mi újság arrafelé?, mi van Ipolyságon? stb.

Arról, hogy Móricz Zsigmond Ipolyságról elégedetten távozhatott, s még sokáig kellemesen emlékezhetett vissza az itteni találkozóra, Farkas István Egy hét a „felkentek” között című írása is tanúskodik, amelyben többek közt ezt olvashatjuk: „Amikor jóval éjjel után a serpentin felé ballagtunk a Palota-szállóba, Móricz Zsigmond belém karolt. Bennem megbízott, mert, mint éppen Berda Józsinak mondta: Ti csak fogadjátok az embert, de el nem kíséritek! (Ezt arra értette, hogy amikor 1932 januárjában az én meghívásomra Ipolyságon tartott előadást, másnap reggel legalább harmincan kísértük el egészen határig.)”³

S ami még fontosabb: Móricz Zsigmondot ma is tisztelik a városban. Műveit fiatalok és idősök egyaránt olvassák, táplálkoznak az író szellemi örökségéből! Csáky Károly

³ Az írás az Irodalmi Szemlében jelent meg (1970/6). Farkas István ebben az IGE (Írók Gazdasági Egyesülete) lillafüredi kongresszusára emlékezik, amelyen mint szlovákiai író vett részt. Itt találkozott újra Móricz Zsigmonddal.